

UN POETA CATALÀ D' ALGUER

INCH l' honor de presentar á mos lectors al professor Joseph Franch, català de Alguer.

Y faig aquesta presentació perquè prou sé que 'm dirigeixo als catalans de la nova rassa; als que desde fa vint anys venen entrant á la vida política que en aquests darrers temps s' ha anomenat regionalisme. Los més vells, coneixen ja á en Frank, antich amich d'en Milá y Fontanals, de Rubió y Ors, de Martorell y Penya; col·laborador del *Gay Saber* ahont publicà una de sas més sentidas poesías catalanas *Una vellla en lo Camp Sant sobre la tomba de ma filla*.

Al arribar á Cerdenya he trobat en Frank mon col·laborador més actiu. Ell sustituix ma forsosa ausència de Alguer regirant per mon compte sos arxius, donantme las notícias que li demano, recullint los productes de la musa popular que de cada dia s' allunya per desgracia d' eixa terra ja fa tant temps, com diu lo mateix Frank, arrançada de la sua mare patria.

La dolsa afecció que tots los catalans havém sentit per nostres germans del Rosselló francés, haurém de partirla ab los catalans de Italia, ab los algueresos que com en Frank han vist passar mitj sigle demunt son cap sens que s' hage refredat cap de sos entusiasmés per la llengua parlada un dia en tota la Cerdenya y avuy arreconada al nort de la Isla. Jo formava part de la expedició que en 1883 aná á la festa literaria de Banyuls de la Marenda, á la expedició d' Elna, als

banquets de Perpinyá, y t'inch presents á la memoria tots los obsequis ab que 'ls rossellonesos corresponguéren á las mostras de carinyo que en Barcelona se donaren als que com Pepratx, com Bonafont, com tants altres, conservavan lo culte viu de la llengua parlada per l' avior.

Per tal rahó, no vull ocultar á mos lectors que l' catalanisme en Cerdanya es casi mort. Potser avuy únicament en Frank conrea aquella llengua, ell sol la escriu buscant la major puresa ab l' estudi dels documents literaris que rara vegada li venen á las mans. ¿No tenim nosaltres mateixos un poèth la culpa de lo que passa? Havém may buscatal lligarnos ab cap vincle d' afecte ab los algueresos? A nostres centres literaris, á nostras societats excursionistas, vingué may la idea de expedir un llibre, una publicació, una fulla impresa á Alguer? Un xich de las festas que hem fet als rossellonesos, femlas també als sarts. Aquí no caben gelosias, y tots ho agrahirán.

Per are anirán mos lectors coneixent á Joseph Frank.

EDUART TODA.

Cerdanya, Setembre de 1887.

ROMANSA

Volant per las ayras
En nuvols de rosa,
Mes bella que l' alba
No surt del maití,
Posantsa llutjera
Devant de mun llit,
Ab dòlsa paraula
—Jo t' am—me digui,

Cansó de amor—alors entón:
Ma un ton bas—lo cant am romp.
Estench las mans—per t' embrassar...
La sombra vana—ab la són part.

JOSEPH FRANK.

Alguer, 24 Agost 1887.

LO MÁS DEL ATMETLLER

Distingida ab un accésit en lo Certámen de Vilanova y Geltrú de 1886.

I

Prop del cim d' una muntanya
que l' hivern cubreix de neu,
un casal de lluny s' ovira:
es lo más del Atmetller.

A redós d' espessa arbreda,
rodejat de pinatells,
era, arbós y farigola...
¡quin aspecte més bell té!

Còmells hi ha per voreras,
xaragalls y grans pendents,
ahont l' aigua qu' hi devalla
pe'l rocam à doll s' exten.

¡Si'n domina de planuria!
no l' iguala un fort castell:
timbas, boscos, torrenteras,
fondaladas, tot se veu.

Terras ermas, no se 'n troban
en lo más del Atmetller:
tot arreu esclata ufana;
entre rocas brotan ceps.

¡Quina gent més feynadora!
diu qui veu tan bell esplet
de verdor flayrosa y tendra
que ubriaga y dona alé!

De grá y fruya cada anyada
lo casal queda plé á seny;
arribada que 's la brema,
de vi n' omplan lo celler.

De masia tan galana
qui pogués serne l' hereu,
ó casarse ab la pubilla...
¡quina ditxa, quin plaher!

Res no trobo que 's ponderi
ab lo más del Atmetller,
niu d' amor, delicia y calma,
paradis de goig inmens!

Fent la vida de montanya
entre mitj d' aytal esplet
respirant puríssim ayre
un s' acosta més al cel!

Lluny d' intrigas miserables;
lluny del vici que envileix;
lluny de pestes, lluny d' envejas,
lluny d' enganys y mala gent.

II

Quan l' atmòsfera s' embauma
ab l' aroma dels vergers,
y las gotas de rosada
las floretas van bebent;

quan las auras melodiosas
despertant d' un somni intens
per l' espay lleugeràs volan
alegrant tot l' univers...

Iluny se sent una campana
—la campana del poblet—
que desfentse en batalladas
dona al vent son toch primer.

Poch després, dalt de la serra
que s' ovira per l' orient,
rialler lo sol llambrega
llensant raigs per tots indrets.

La claror del jorn que arriba
posa en trasça als masovers,
que 'l travall prou los convida
perque sian amatents.

Ab la escoda ó bé ab la rella,
ab la fanga ó bé 'l rastrell,
fins hi jugan ab la terra
tot donantli bon conren.

Son de sang y forsa brava,
en llaurar son molt lleugers;
no 'ls hi dolen las suhadas
tant si fá calor com fret.

Quan la tasca tenen llesta,
com que son tan bons feyners,
fan sa vía cap á l' era
que allí sempre hi ha per fer.

Alegroya la quixalla
ja 'ls espera com follets,
perque saben que ab gatzara
lo bon jayo 'ls divorceix

tot cantant cansas molt gayas
que ab dalé van aprenent,
ja batent seixugas garbas,
ó esventant ab los garbells.

Cap al tart, que ja fosqueja,
bona feyna ensemps han fet;
al repòs llavors s' entregan
per tornarhi 'l jorn vinent.

III

Fará prop duas centurias
que 'n lo más del Atmetller,
la pau santa fou turbada
per estranya y fera gent.

Fou comés tan vil ultratje
quan las tropas d' aquell rey,
que butxi de Catalunya
ussurpant sos furs y drets,

escamparen la deshonra;
fent del crim tan gran excés ..
que prou eran de nissaga
dels diables del infern!

¡Si 'n cremaren de boscuria!
¡pobre más del Atmetller!
saquejant fins sota terra,
si 'n passaren de torment!

Homes, donas, tots ploravan
per salvarse la honra al menys;
més ni ab llàgrimas, ni ab súplicas,
no minvavan los tropells.

Qui ab coratje 's resistia,
prest pagava 'l ser valent;
si la fuya algú intentava,
ja no veya 'l mon may més.

Rost avall fou tirat l' amo;
sa muller... ¡pobra muller!
fent petóns á la maynada...
ab dogal se 'n pujá al cel!

Aixó l' avi indignat conta
inspirant horror als néts,
y anirá á la llar contantse
per més segles que passem.

Prop del más una creu s' alsa;
l' aixopluga un atmetller
que remembra ab sa florida
quan tingué lloch aquell fet.

Si bé esglaya aytal memoria,
de guardarla es son anhel,
no privant que visca alegre
en son más lo masover.

Si té bona la cullita,
ja 'l teniu del tot content:

si pogués un jorn venjarse
n' estaria encare més.

Son la gent de cor més noble;
franchs y humils á tots veureu:
si han de dir una mentida,
ab la cara se 'ls coneix.

Tenen lluny la hipocressia;
parlan sempre clà y molt net:
de la patria catalana,
son lo símbol més perfet.

¡Malehits qui sa pau torbi!
malehit siga de Déu!
qui vilment la ditxa 'ls robi
¡que l' abrusí un llamp del cel!!

FRANCISCO FLOS y CALCAT.

LA CAPSANA EMBRUIXADA

CUENTO PROVENSAL

n home hi havia, que venia de salvar la vida á una bruixa, y aquesta li va dir.

— Demane'm lo que vulguis; per tú, tot ho faré.

Y veusaqui l' home, tot ansiós. Tantas cosas vol-dria! Per fi, havent reflectit prou, demana un dó que 's creya molt gran: era, coneixer las secretas pensadas de tcts, com més amagadas fossen.

— Me demaneu un favor molt gran, contesta la bruixa. Peró, aixó 'ns mira; que aixis, donchs sia fet. Preneu eixa capsana, y duhentla al cap, cualsevol sens pensar en rés, vos descubrirá lo seu cor.

Nostre home pren la capsana y havent donat las gracies á la bruixa, 's diu:

— Vaig, donchs, á saber lo que 'n pensa de mon plet, mon atvocat!

Corra, y truca á la seva porta. Aquest, mirantse'l, diu, pegan-li amicalment un cop á la panxa:

— ¡Es vosté! ¡Me trigava lo veurel! —seyeuse una mica. Es vosté la més grossa de las mevas vacas lleteras y desitjo sino una cosa, es poder mulcirvos encare. ¡La bona vaca! ¡La bona vaca!

— ¡Ay! de mí, pensa l' home; ja comprehenc com may no s' acaba lo plet!

Surtint d' aquí, 's quedá sense sanch. Tremolant com un febro.

sench, cuya trovar l' altre pledejayre, proposantli mirar d' avenirse.

— Be 'm plau, diu aquest. Més teniu por, puig voleu la pau; donchs us vull perseguitar, fins tingueu sinó palla pera jaurer, un rosegó de pá pera menjar y ulls sols pera plorar. ¡Fora! ¡Fora!

L' home de la capsana, quedá tot esglayat.

— Los brassos m' en cauhen, diu; y tot desesperat fuig á casa seva per contarho á sa muller y á sos fills.

Vegentlo ab la cara blanca com una cera, ab la snhor que li regala del front, sa dona prenli la má y diuli, tot apolidet:

— ¡Ben meu! prou arriva doncbs 'l que m' esperava. Mon home aviat farás malvas, semblas un desenterrat. ¡Antonia! crida á la criada cuyte, un poch de tisana, lo maridet (1) als peus y 'l llit ben calent!

Eixas burlaneras paraulas esqueixan tot viu lo seu cor; hi poden pas estar al cap. Es pitjor quan veu sos fills ja partirse las terras y 'l diner.

Llavors, plé de ira, corre com un boig, cap á parents y amichs seus, per trobarhi alguna consolació.

— ¡Ay! germá, diuli la hu, ets enfadós més que may.

Son cosí.—¡Ets un totxó!

Son amich.—¡Qué n' ets de burro!

De veras, lo pobre home no'n pot més. Desde aquell dia, ni menja ni beu, ni dorm; y fá una cara més aburrida! La malehida capsana li dona tants trencaments de cap, que un demati, la nega dins la ribéra.

— Vagis al dimoni, capsana de l' infern! has fet ma desditxa. Era felis ab ma dona y mos fills, m' estimavan; al menys m' ho creya! Capsana embruiçada, prou m' has ensenyat que en est mon, lo millor es s' acontentar de 'l que un hom veu.

(Tret de l' Armana prouvençau.)

(1) Paraula rossellonesa que equival á *escalfa peus*.

INVOCACIÓ

Coros angelicals, ànimes puras
que agenollats devant lo omnipotència
súblim del Creador estéu conmosos
y tremolant, com papallons voltantne
la flama que os etcisa: de las altas
regions celestials estols invictes
que vetlléu vora 'l trono del Altissim
eternament y eternament gosarne
podeu de son amor; d' eixas garlandas
qu' en vostres fronts mostreu tant brillants sempre,
una estrella doneumen, perque obrintne
mon esperit, potenta en ell hi regui
divina inspiració. Que la meva ànima,
pera son gren dolor conort buscantne,
sospirs ne llença avuy, que al cel se 'n pujan;
més son eixos suspirs ben pobre cosa,
puig sortint de mon cor, qu' es fet d' argila,
sols tenen gust de terra. Jo vos prego
que per un breu moment deixeu aqueixas
empíricas regions, lloc de ventura
hont hi regna l' amor, y ab vostras alas,
blancas com neu, á mon entorn posantvos
tapéume eix mon que 'l llot del crím omplena,

y aixís potser mon cor podrá enlayrarse
y l' cantich que d' ell surti será digne
d' oferirlo á María.

Més, ¿cóm parlo?

¿Per ventura estich foll? ¿Cóm aixís goso
á demanar del cel jo tanta ditxa?

¡Jo, que arrossego com vil euch per terra
mon cos que, de pols fet, en pols tornarse
ha d' habé un dia! ¡Jo, jo, l' fill d' Eva,
á qui lo Paradís tancá sas portas,
encara goso á demanar als àngels
conhort y protecció! ¡Jo, tant indigne!

Sangna mon cor per la mortal ferida
que amor li féu; dintre mon cap hi bullen
ab confusió los pensaments, que lluytan
pera sortir tots d' una; y en tant l' ànima
vol enlayrarse, més no té coratje,
puig que voltantla tot arreu la glassa
ab sa fredor la soletat.

¡M' aymia!

Pur àngel que del cel ne devallares
per' endolcir mon cor, fent de la terra
l' espill del paradís; rosada aubada
del jorn més bell de Maig; oh dols esluvi
d' amor, llum de ma pensa; vina, vina,
consol dona á mon cor, que tant t' anyora;
prop meu assentat, hont jo pugui veure
ta imatje angelical, espill clarissiu
hont s' hi reflectan la bondat, bellesa
y netedat de cor; en mos ulls ficsa
las dolsas y tranquilas miradetas,
puras fonts del plahers que tant m' ubriacan;
fés que los rulls de los cabells sedosos
per sobre mon front passin, fent sentirme
neguit, plaér y fruició tot d' una;
y sempre tu aprop meu, fés que lo tebi,
dols y suau alé qu' ix de los llavis

rojos y hermosos vagí sempre á perdres
demunt ma boca. ¡Fesho, si, m' aymia!
Fes que ta veu, per mi més que mel, dolsa,
senti jo aprop, y mentres á la Verge
Mare de Deu mos pobres cants li endresso,
tu vés resant, perqué sobre nosaltres
estengui son mantell blau y puríssim,
y baix la sua protecció devalli
á dins ma pensa inspiració divina.
Que aixís boy barrejadas mas pregarias
ab la teva, qu' es pur ruixat de perlas,
potser serán per Ella ben rebudas.

M. R.

MADRIGAL

Un jorn vas preguntarme, hermosa meva:
— ¿En quín país, plau més ab goig estarne
cuan vé l' estiu, en que lo sol caldeja,
y 's mustigan las flors que bada l' auba?

Aquell en que la mar besa tranquila
remorosa, la arena de la platxa,
hont balandrejan, com arran de l' ona
las gavinis del cel, lleugeras bárca?

O aquell en que, donant espessa ombrá
los arbres verdejants, trenan sas branças,
hont los aucells fent niu, s' hi bequetejan
y cants alegrés al espay ne llansan?...—

—Molt me plau lo pais en que en las rocas,
escumant, s' hi rebat la mar salada.
y aquell en que á la sombra de la arbreda
refila l' aucellet, tendrás passadas.

Més, jay! me plau molt més que en tals païssos
en lo bell de ton vano pogué' estarme
per bressarme en tas mans, besar los llavis
y abrusarme en lo foch de tas miradas.

LLUIS TINTORÉ MERCADER.

Agost 1887.

LA ENAMORADA

Eumirallant lo cel canta la onada
desfentne sos cabells de blanch color
esbojarrats, en perlejant cascada
que pren de la neu pura la blancor.

—Jo so l' enamorada
de las arenas d' or.—

L' alosa matinera, sa armonia
ha aprés de los cantars del rossinyol,
y al veure la primera llum del dia
canta ab amor, com per cercá consol.

Jo so la dolsa aymia
dels primers raigs del sol.

Xiuxiuhejant del lliri á la rosella
del romaní al clavell de dos colors
de la rosa badada á la poncella
l' abella diu, en son cantar d' amors:
—jo so la hermosa abella
l' aymada de las flors.

Y al besar á la platja 's pert l' onada
desfentse y enfantsantse ab dols remor

y mentres mor va dient apesarada
ab un cantic sublim de greu dolor:
jo so l' enamorada
de las arenas d' or.

Y al perdrés de l' aloxa l' armonía
va pujant l' astre rey son altiu vol
y apesarada al véurer alt lo dia
diu ab cants de tristesa y cants de dol:
jo so la tendre aymia
dels primers raigs de sol.

Y al marcirse los llirs y la rosella
y 'ls hermosos clavells niuhets d' amors
y la rosa més blanca y la vermella
morint l' abella diu ab greus dolors:
jo so l' hermosa bella
la aymada de las flors.

TEODOR VIDAL.

LA CREMA DE FIGUERAS

I

Orgullosa dels seus comtes,
com del seu preclar avior,
n' està la filla d' Ampurias,
la vila de Castelló.

Si be terra endins bastida,
vora 'l riu, y entre ayguamolls,
pera evitar de la sorra
l' estéril llit invasor,

l' atach de las naus normandas;
de Berberia 'ls estols,
ó la destructora flama
d' altre arriscat Almansor,

se creu la hereva y senyora
de la Plana y 'l llatí golf,
y de Focenchs y de Rodis
encara vivent recort. *

Si un temple aixecá á Maria,
sota terra 'n serva dos,
un á la Diana efessina,
y un altre á la Cabra d' or.

Sos cavalls, quasi salvatges,
que alats feu l' encunyador
de sas antigas monedas,
(com si escapats ab llur vol

del quatrell, admirable obra
de Lissip, siguessen tots)
ab la tramontana flayran
las eugas del Rosselló:

Pus al encals dels francesos
anant d' En Pere ab la host,
han vist sas ricas pasturas,
y se 'n creuhen ja 'ls senyors.

Mes al Rey, com hom de guerra,
d' ample espirit y de brau cor,
li plau la gent de carácter,
qui, en la batalla lleons

son expansius en las tendas,
á camp ras fins balladors,
no humils pero respectuosos,
y lleals com n' hi ha ben pochs.

Es veritat que 'l monarca
junta al seny un gran valor,
que nó es fanàtich y 'ls mira
com á companys en la host.

—Pláume ('ls diu) fills de Tapiolas
d' havervos tractat de prop.
Passaré per casa vostra
quant me 'n torne al Aragó. —

—Senyor (lo Comte Hug li deya)
agensada á vostra honor
tinch rica cambra en ma vila,
y es Tapiolas pobre Hoch

pera reposar vostra Altesa.—
—Real será si hi vaig jo
(li contesta 'l Rey En Pere;)
sent terra de braus n' hi ha prou.—

II

La comtesa Na Sibila
no 's pot encara acabar
lo menyspreu que 'l Rey li feya
d' hostatjarse en son palau;

y més veient transformarse
aquell llogaret en real,
agrandintse cada dia
Riera amunt, fins á formar

una respectable vila
ab las casas, que al voltant
del Hostal de La Figuera
s' havian edificat.

—¡En mala hora 'l Rey combatre
los va veure en Panissars!
(deya N° Hug) Allí perderem
Sibila 'l nostre comtat.

Figueras creix cada dia
está en bon punt orejat,
y vaig veyst que ab los sigles
será la reyna del Plá.

Tots mos vassalls indomables
cap á n' ella van fent cap,
y las més bellas minyonas
son ja las flors del aixam.

Sens passar per altra cambra
van á la cambra nupcial,
y plau més á la bellesa
donarse entera al amant.—

Mes no era aixó 'l que á Sibila
contristava. Son palau
desert veyá, y de sas festas
los trovadors allunyats;

y á un, entre ells, pel qui sentia
odi y amor.—Castigar
deus, mon car marit (li deya)
la fugida dels vassalls.

Motius tens per que així obres.
Ja te 'n quedan de lleals;
y te 'l Rey massa caborias
per venirlos á ajudar.—

Y tal dit, tal fet. ¡La dona
á tret de petó pot tant
quant un perdó ó una venjansa
vol del espós alcansar!

Perçó una nit de suspresa
per lo Comte N' Hug manats
los de Castelló atacaren
á Figueras, vila real.

No tenia encara torres
á Mitjorn, ni per Llevant,
sino una al Nort de rodona
y otras quadradas, pel llach

de la Riera, que devallà
d' Avinyonet cap al Plá.
Lo mur era de tres brassas
y en pochs punts enmarletat.

De las hortas dels Cendras os
assaltaren los tapials,
y 'ls toparen dins la vila
lo matí sos habitants.

No hi hagué matadegolla:
pero ¡si 'n feren de mal!
En peu casa no deixaren
ni dona sens deshonrar.

A mes d' alhajas y mobles
se 'n portaren lo fustam
de las casas á llur vila
y 'ls rastells de sos portals.

III

¡Cóm dels nobles cors esborra
lo temps odis y rencors!
Los de Castelló á Figueras
cremaren, y no fá molt

que bratlaren sas palleras,
la campana tocá á foch,
y 'ls figuerenchs hi acudiren
ab bombas d' incendi y tot.

Entre las flamas la vida
hi varen perdre fins dos,
Figueras ja se 'n recorda
si 'ls olyida Castelló.

Que en la gratitud dels homens
no 'l premi de sas accions
hi veu qui en Deu sols espera,
y en lo cel son galardó.

En la lluya fràticida
d' esser presa estava apropi
la ingrata vila y encara
Figueras volá en socós.

No es esta, la que en la fulla
del seu escut lo recort
ha de grabar de tals actes.
Tu ets la qui ho deus, Castelló.

D. CALVET.

Per tú los he escullit; á trench d' aubada
he fet aquest ramell en lo jardi;
de totes eixas flors, oh ma estimada
¿quina vols escullí?

La rosa y 'l clavell, la dalia, 'l lliri...
bonicas totas son ¿quinà pendràs?
aquesta que fa goig de cementiri
¿no la deus volguer pas?

¿Si? ¿la vols? prénla, amor, ta cabellera
sia á la sempreviva bell recés,
que de totes las flors, oh ma encisera,
es la flor que 'm plau més.

¡Quins temps eran aquells y qué esperada
l' hora hermosa de veuret somrisent
mitx obrir la persiana y, recatada
d' ulls profans indiscrets, ab la mirada
saludarme plahenta dolsament!

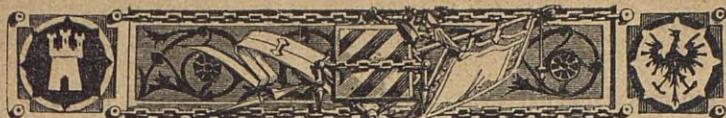
Lo preludi van esser d' aquell dia
 en que 'l sol contemplava fit á fit
 y en ta boca enmelada assaberia
 la dolsor d' uns petons per quí 'm dolia
 y en lo foch se forjavan de ton pit.

Crema encara en lo meu la flama ardenta
 que tos ulls, hi encengueren, robadors
 de la pau de mon cor; que Amor l' alenta
 ab l' imatje bellissima y potenta
 d' aquell riu de besadas y dolsors.

Y jamay minvará; tos ulls hermosos
 serán sempre de ditxa clars estels
 que, al retorn d' aquells dias agradosos,
 brillarán fiturantme delitosos
 porque 'l cor hi endavinc 'l Cel dels cels.

MIGUEL LAPORTA

L' HIMNE NACIONAL CATALÀ

I

i ha alguns catalanistes que s' preocupan y s' afanyan en buscar un himne, una composició á la vegada musical y literaria que sigui verdadera expressió del carácter catalá, de las condicions en que viu nostra terra y de las aspiracions de sos habitants. Algunas vegadas s' han ofert valiosos premis en diferents certámens al autor de tal obra y no han faltat poetas y músichs que sobre tal assumptu hagin travallat y potser estiguin travallant encara.

Nosaltres devant d' això 'ns preguntém: ¿Es necessaria y oportuna la confecció (y permétissens la paraula) del himne nacional catalá? En cas de ser necessari y en época oportuna ¿qui té de ferlo y com te de ser aquesta obra?

La necessitat de tenir avuy dia Catalunya un himne nacional no la veyém tant clara com un amich nostre que arriba á créureho imprescindible ó quan menys dé resultats molt positius pera 'l pervindre del Catalanisme.

Cert es que seria molt bona arma pera nostra santa causa, lo poder donar al poble catalá, per medi dels *coros de 'n Clavé*, una obra ó cansó ahont hi trobés ell condensats tots los ideals del Catalanisme, totas las queixas que té dret á llensar nostra pobre patria, totas las

esperansas que pot encara alentar nostra generació pera l' pervindre, tots los recorts del gloriós passat de nostra terra. Es cert, molt cert que serviria de gran propaganda pera nostras bonas doctrinas lo tenir sembrada ja en lo poble aquesta llevor; es cert, si, però creyém mes útil sa influència en altre ocasió, en altre època, en altres circumstan- cias que las que actualment està atravessant Catalunya.

Lo poble catalá, corsecat y corromput per la malèfica influència de la política espanyola, (com ho estan en general tots los fills de las regions que un dia foren estats y avuy son sols provincias d' una na- ció que ab prou feynas ho es per sa importancia,) tal vegada no rebria tal com es de son deber l' himne nacional verdader, ó sia, l' himne que tingués aquellas condicions; per lo que seria necessari prepararlo convenientment, es á dir, desfer avans que tot los efectes que en nos- tre poble ha fet la ans mentada influència dels polítichs espanyols, y després, quan estés lo poble catalá ab verdader coneixement de sí mateix, de lo que ell es y ha sigut (cosa, aquesta última, que avuy en general ignora,) quan sapigués lo que pot y deu aspirar y lo camí que deu seguir pera la realisació de sas esperansas, allavors seria quan podria confiar-se al poble la guarda y cultiu de la obra per ell feta y á n' ell dedicada; perque allavoras correspondria aquesta á son modo de pensar, sentir y creurer, que es lá base en que ha de descansar y sens la qual seria inútil quant se fes en aquest sentit.

Mes no es aixó, pera nosaltres encara prou. Aixó sols es una de las circumstancies d' oportunitat que 's deuen esperar pera l' objecte que 'ns ocupa, circumstancia de que també en cert modo 's podria prescindir si s' esplotés ó probés la part bona que, per sort, encara 'ns queda de nostre poble un dia tan gran, fort y bó.

Altre menys imprescindible circumstancia s' ha d' esperar á nostre modo de veure, pera la publicitat de nostre himne nacional: aquesta circumstancia es la oportunitat en si mateixa.

L' himne nacional de tots los pobles té una historia y una ó varias causas, mes siguin lo que siguin aquestas y aquella, designa y repre- senta per sí sol, no una senzilla protesta sobre tal ó qual acte, ó usur- pació, sinó l' encoratjador crit de llibertat: es lo «sant y senya» dels afiliats al moviment de reacció política-social.

Si veritat es, com ho es, que «l' home es fill de las circumstan- cias,» també es veritat y encara més, que sense existir determinadas circumstancies no neixen los himnes nacionals.

Búsquinsse las causes qu' han fet naixer tots, un á un los himnes de tots los pobles avuy coneigits, vegis las vicissituds qu' han passat,

la historia que tenen y 's veurá confirmada nostra opinió. Tots han nascut en époques d' opresió ó lluytas insopportables.

¿Se troba Catalunya en eix cas? Creyém que no.

Dolenta es, sí, la situació actual de Catalunya. Cau sobre d' ella fa temps lo fuet del amo que la tiranisa, la má del monopoli que la escanya, lo dogal de la centralisació que la ofega... Però Catalunya té encara molta vida y per desgracia hi ha encara molts catalans que son cegos. Fins lo dia que veurán aquets arribada l' hora de la mort pera nostra patria: quan la industria estará completament xafada pels tractats de comers, y la agricultura aclaparada pels impostos y 'l comers, y las arts en mans d' extranjér; quan ells mateixos toquin y 'ls hi assignin los mals efectes de la centralisació dominant, allavoras, fins allavoras no 's podrà contar per complert ab lo poble catalá y per lo tant fins allavoras no 's podrà dir que comensa la era de la oposició ferma y, per tant, de la persecució y la opresió verdaderas. Llavoras serà quan comensaran á sentirse las primeras notas, las primeras estrofes del himne nacional catalá, porque llavoras aquest tindrà ja rahó de ser.

II

Posat lo poble catalá en ocasió de tenir de pendre una d' aquellas resolucions que fan época en la historia de las nacionalitats, sortiría indubtablement de son pit tot d' una un crit de llibertat y de patria; y aquest crit fora un verdader himne; himne tal vegada fet ab anticipació y ab diferent objecte per algun poeta ó músich de la terra, però que en aquell moment al apropiarsel lo poble, rebria lo baptisme d' amor patri, y seria enlayrat desde llavoras á la categoría de himne nacional de nostre poble.

Com á fill d' ell reuniria en sí, sens cap mena de dupte, lo carácter que té ó tindria en dita ocasió l' poble que l' bagués fet. Y sent nostre carácter, lo carácter dels catalans, com la posició geogràfica de Catalunya, un intermitx entre l' carácter francés y l' espanyol, necessariament fora també l' himne catalá d' un carácter intermitx entre l' dels himnes nacionals d' aquellas dues nacionalitats.

Y tant fora aixis, si nasqués, si sortís lo cant per primera vegada en ocasió suprema, com si havent sigut fet avans per aquest ó altre

objecte se 'l ses seu lo poble, modificantlo ó no; perque sempre que tal succehis quedarian tant identificats un y altre que formarien una sola entitat, himne y poble, com lo cos y l' ànima.

Bé està donchs, que 'ls poetas y músichs de nostra terra travallin buscant la realisació de tal ideal, bé està que fassin composicions patriòticas que quan no per altra cosa servirán sempre per aixecar lo en malhora decaigut esperit del poble y pera esbarjo dels que anyorant las perdudas llibertats de nostra patria, tenim plé 'l cor de sant amor per ella.

Rouget de Lisle, feu la Marsellesa; mes si 'l poble francés en terribles circumstancies de connoció pública ó revolució, no hagués agafat son cant (original ó plagi) y apropiàntsel y modificantlo no l' hagués fet son cant de guerra y de triomf, no hauria arribat á ser per la sola publicitat y propaganda individual, l' himne nacional de França, ni per tant hauria arribat á identificarse tant ab lo poble francés.

Es lo poble, donchs, qui 'l te de fer ó escullir, y també es ell qui te d' escullir la ocasió de sa publicitat.

¿Será donchs necessari que estudiém, després de lo ja dit, si es avuy dia y en las actuals circumstancias necessari y oportú lo fer un cant que serveixi ó vingui á ser l' himne nacional de Catalunya? Creyém que ja 'ns hem esplicat prou, pera que 's comprengui ben clara nostra opinió en aquest assumpto; opinió que per lo sol fet de ser d' un català la creyém tan digne de respecte com la del més entès en aquest punt y en las ciencias de la poesia y la música que ab ell se relacionan; puig si altres podrian dissertar baix la base de principis científichs més ó menys certs é innegables, nosaltres en canbi 'ns inspirém en l' amor que sentim per nostra pobre patria, y especialment per aquest poble català, avuy, per desgracia, tant diferent de lo que fouahir. Y lo que 'l cor sent may enganya.

Fássinse donchs enhorabona cants patriòtichs, pero no 's tingui la pretenció de volquer pendre á nostre poble un travall que 's ben seu, una obra que sols ell te dret á fer.

MANUEL RÓCAMORA

LO RETORN

Allá á Moreria
las aus s' han juntat,
voreta l' arena
que besa la mar,

Los cant més plascívols
entonan ab goitx;
de besos y d' alas
se n' ou la remor.

Al mitx una nina
s' hi posa rihent
gentil com un ángel,
més bella que un cel,

Aixis que la vehuen
redoblan sos cants
y á sobre s' hi posan
volentla besar.

La nina garrida;
los reb ab amor,
y al lluny los senyala
lo cel blau y hermos.

De violas y rosas
verbena y clavells
texexli garlandas
lo bon oronel.

Las flors 'hont las trova
n' es un cistelló,
que porta la nina
de flayres sadoll.

Al cos se n' envolta
las trenas de flors.
las aus las agafan
llansantse á tot vol.

La nina pe 'ls ayres
ja portan triomfants;
sos cants son de festa
quant passan la mar.

La hermosa nineta
sens por, va riuent,
y amansa las onas
y atura lo vent.

Las aus las cadenas -
no deixan pas may,
sos cants sempre entonan
ab gotx pel voltant.

Al lluny unas platxas
ja veuhén llohir
ja arriban cansadas
y 's paran allí.

Aixis que á la nina
las aus han dexat.
ja corra com dayna
pél mont y pél pla.

Las aus la segueixen
cantant ab amor
y corra y més corra
sembrantne sas flors.

Per tot allá 'hont passa
l' herbey reverdex,
mirant las montanyas,
fa fonderer la neu.

Lo blat ja rosseja
trau flo 'l roserar
capoll la ginesta
y 'l lliri prehuat

Pél bosch las acellas
van fent los seus nius,
las fonts burbollejan
corrent vers al riu

Veyent la natura
tant bella, lo sol
s' està mes estona
donantli claror.

La nina l'avoras
á l' ombrá frescal
d' un bosch d' esmeragda
s' en va á descansar.

Y un cant la natura
n' esclata ab content.
—Ja tinch ma regina,
¡miraula, goseu !

Y l' au per la selva
las flors péls jardins
l' onada en la platja
lo sol al zenith,

per entre las murtras
lo fresch fontinyol
l' abella feynera
lo bell papalló,

axis á la nina
n' endressan son cant,
que portan los cefirs
d' olors ubriachs,

Deu te benchesca — primavera hermosa
Ben vinguda sias — videta del cor
¡Visca la regina — del espay y terra!
¡Visca la regina — dels aucells y flors

TEODOR VIDAL

